WIKIPEDIA

Paalin kieli

Paali on indoeurooppalaisen kielikunnan indoarjalaiseen kieliryhmään kuuluva kieli, jota käytetään buddhalaisuuden koulukunnan theravadalaisuuden liturgisena kielenä ja prakrit-kielien kirjallisena muotona*selvennä*.

Paali	
Oma nimi	Pāli / पाळि
Muu nimi	pali, pāli
Tiedot	
Alue	Intia, Myanmar, Sri Lanka
Puhujia	ei äidinkielenä
Sija	ei äidinkielenä
Kirjaimisto	devanāgarī
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	indoiranilaiset kielet indoarjalaiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	pi
ISO 639-2	pli
ISO 639-3	pli (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=pli)
	Ohje

Paalia on tuhansien vuosien aikana kirjoitettu useilla kirjoitusjärjestelmillä, kuten brahmilla, devanagarilla tai latinalaisella aakkostolla, mutta myös sinhalilaista, burmalaista, khmeriläistä ja thailaista kirjaimistoa on käytetty.[1]

"Paali" tarkoittaa yksinkertaisesti 'kirjoitusta'[2], ja varhaiset buddhalaisuuden oppineet viittasivat kieleen nimellä *magadha*, sillä he uskoivat paalin olleen yleisessä käytössä Magadhan kuningaskunnassa.

Vaikka paali on läheistä sukua sanskritille, on se kehittynyt kansanmurteista, joita Gautama Buddha suosi opetuksissaan kirjanoppineiden käyttämän sanskritin sijasta. On kuitenkin kiisteltyä, onko paalia milloinkaan puhuttu sellaisenaan äidinkielenä, sillä sen käyttö on aina rajoittunut kirjalliseen uskonnolliseen aihepiiriin. Tällaisena sitä voidaan pitää keinotekoisena kielenä, jonka juuret ovat kuitenkin Intian pohjoisosissa ammoin puhutuissa murteissa.

Paalia tutkitaan ja opiskellaan edelleen, koska se avaa tien alkuperäisiin buddhalaisiin kirjoituksiin, joista tärkein, theravada-koulukunnan pyhä kaanon Tipitaka, on kirjoitettu paalin kielellä.

Sisällysluettelo

Kielioppi

Paalin kieli käyttää taivutusta muoto-opillisten seikkojen ilmaisemiseen. Kielessä on havaittavissa flekteeraavia ja agglutinoivia piirteitä. Taivutuksessa sanavartaloon liitetään affikseja.

Muoto-oppi

Paalin kielen nominit taipuvat suvussa, luvussa ja sijassa. Sijamuotoja on kahdeksan: nominatiivi, vokatiivi, akkusatiivi, instrumentaali, ablatiivi, datiivi, genetiivi ja lokatiivi. Sukuja on kolme: maskuliini, feminiini ja neutri. [3]

Verbeillä on kuusi aikamuotoa: preesens, imperfekti, aoristi, perfekti, futuuri ja temporaalinen konditionaali[4].

Äänneoppi

Vokaalit

väljyys	etisyys		
	etuvokaali	keskivokaali	takavokaali
suppea	**i** [i] **ī** [iː]		**u** [u] **ū** [uː]
välinen	**e** [e], [eː]	**a** [ɐ]	**o** [o], [oː]
väljä		**ā** [aː]	

Pitkät ja lyhyet vokaalit erotetaan toisistaan ainoastaan avotavuissa; umpitavuissa kaikki vokaalit ovat aina lyhyitä. Lyhyen ja pitkän **e**:n ja **o**:n välillä vallitsee täydennysjakauma eli komplementaarinen distribuutio: lyhyet muunnokset esiintyvät ainoastaan umpitavuissa ja pitkät avotavuissa. Siten pitkä ja lyhyt **e** ja **o** eivät ole erillisiä foneemeja.

Konsonantit

artikulaatiopaikka	artikulaatiotapa									
	klusiili					puolivokaali				sibilantti
	soinniton		soinnillinen			ei-lateraali		lateraali		
	aspiroimaton	aspiroitu	aspiroimaton	aspiroitu	nasaali	aspiroimaton	aspiroitu	aspiroimaton	aspiroitu	
velaarinen	**k**	**kh**	**g**	**gh**	**ṅ**		**h**			
palataalinen	**c**	**ch**	**j**	**jh**	**ñ**	**y**				
retrofleksinen	**ṭ**	**ṭh**	**ḍ**	**ḍh**	**ṇ**	**r**		**ḷ**	**ḷh**	
alveolaarinen	**t**	**th**	**d**	**dh**	**n**			**l**		**s**
labiaalinen	**p**	**ph**	**b**	**bh**	**m**	**v**				

Ylle listatut äänteet, paitsi **ṅ**, **ḷ** ja **ḷh** ovat paalinkielessä erillisiä foneemeja. **ṅ** esiintyy ainoastaan velaarisia klusiileja edeltävänä. **ḷ** ja **ḷh** ovat **ḍ**:n ja **ḍh**:n allofoneja esiintyessään yksinään vokaalien välissä.

Esimerkkejä

Dhammapada, III:33

Phandanaṃ capalaṃ cittaṃ ~ durakkhaṃ dunnivārayaṃ,
Ujuṃ karoti medhāvī ~ usukāro va tejanaṃ.

Karkea käännös sanasta sanaan:

Phandanaṃ capalaṃ cittaṃ
Vapisevan, ailahtelevan mielen,
durakkhaṃ dunnivārayaṃ,
vaikean vartioida, vaikean hallita,
Ujuṃ karoti medhāvī
suoristaa viisas
usukāro va tejanaṃ.
kuin jousiseppä nuolen.

Runollisempi käännös (Sangharakhsitan englanninnoksesta suom. Lauri Porceddu)

Kuten jousiseppä suoristaa nuolen
niin kirkkaasti ymmärtävä ihminen
suoristaa vapisevan ja ailahtelevan mielen,
jota on vaikea pitää paikallaan ja hillitä.

Lähteet

1. Resources for Learning Pali (Eisel Mazard) (http://www.pali.pratyeka.org/#Zero) Viitattu 9.12.2009
2. Know Buddhism: The Pali language (Maurice Walsh, 23.1.2009) (http://www.knowbuddhism.info/2009/01/pali-language.html) Viitattu 9.12.2009
3. A Practical Grammar of the Pali Language: Chapter5 - Declension (http://www.tipitaka.net/pali/grammar/chpt05.htm) Viitattu 9.12.2009
4. A Practical Grammar of the Pali Language: Chapter 10 - Verbs (http://www.tipitaka.net/pali/grammar/chpt10.htm) Viitattu 9.12.2009

Aiheesta muualla

- Paalinkielinen Wikipedia
- On-line -kielikurssi (http://www.mettanet.org/pali-utils/pcourse.html)(englanniksi)
- Pali Text Society (http://www.palitext.com) (englanniksi)
- Paali—Englanti—Paali sanakirja (http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/pali/) (englanniksi)

Indoarjalaiset kielet

aer | andh | angika | assami | awadhi | bagheli | baškarik | bengali | bhadrawahi | bhili | bhisnupriya | bhodžpuri | bradž | buksa | bundeli | chambeali | chhattisgarhi | chittagon | chitwania tharu | dameli | dangaura tharu | dhatki | divehi | dogri | fidžinhindi | gaddi | garhwali | gawar | goaria | grangali | gudžarati | gurgula | halbi | haryanvi | hindi | hindko | hindustani | Induksenkohistani | kalaša | kanauji | kašmiri | katarkalai | kathariya tharu | khowar | kochila tharu | koli | kumaoni | kurdari | kutši | lahnda | lambadi | magahi | maijan | maithili | majhi | mandeali | marathi | marwari | musasa | nimadi | ningalami | nepali | od | orija | paali | palya bareli | pandžabi | pašai | pauri bareli | phalura | radžastani | rana tharu | rangpuri | rathwi bareli | rohingya | romani | sadri | sanskrit | saraiki | sawi | šina | sindhi | sinhali | sirmauri | sonha | šumašti | surjapuri | sylheti | tirahi | torwali | urdu | varhadi-nagpuri | varli | vasavi